

فرا تحلیل عوامل مؤثر بر پیشگیری از وقوع جرم

طاها عشایری^۱ و فاطمه نامیان^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۱۶

چکیده

زمینه و هدف: پیشگیری، تدابیری است که از پایه مانع از رخداد جرم شده و از ریشه با علل پیدایی بزه و جرم، مبارزه می‌کند. انحراف و بزه‌کاری اجتماعی در اثر مهاجرت، توسعه فیزیکی شهرها، بی‌سازمانی اجتماعی و ناهمگونی فرهنگی افزایش یافته و سطح امنیت اجتماعی شهروندان را تحت تأثیر خود قرار داده است. پیشگیری از جرم، سازوکار اجتماع‌محور در ایجاد احساس امنیت جمعی و پایدار است. بر این اساس پژوهش حاضر قصد دارد با رویکرد فراتحلیل به این پرسش پاسخ دهد که عوامل مؤثر بر پیشگیری از جرم کدام‌اند و در مجموع متغیرهای معنادار چه اندازه در پیشگیری از جرم تأثیرگذار هستند؟

روش: روش پژوهش از نوع فراتحلیل (کمی) با هدف تعیین اندازه اثر پژوهش‌ها صورت می‌گیرد. جامعه آماری آن ۳۰ مطالعه که ۱۸ سند به‌عنوان حجم نمونه برحسب داشتن ضریب همبستگی، اعتبار مقاله، کیفیت انتشار و اطلاعات روشی انتخاب شدند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پیشگیری از جرم به‌عنوان متغیر وابسته اصلی تأثیرپذیر از سرمایه اجتماعی (۰/۳۸ = اندازه اثر ۳)، دین‌داری (۰/۳۹۲ = اندازه اثر)، عوامل انتظامی (۰/۲۱۷ = اندازه اثر)، نظارت (۰/۳۱۶ = اندازه اثر)، عوامل محیطی (۰/۲۵۹ = اندازه اثر) و رسانه‌های جمعی (۰/۲۶۱ = اندازه اثر)، بوده و در مجموع پژوهش فعلی، ۰/۳۳۹ از تغییرات پیشگیری از جرم را تبیین کرده است.

بحث و نتیجه‌گیری: پیشگیری از جرم، راهبرد نوین و کم‌هزینه در مقابله با ناامنی و بهبود امنیت اجتماعی است. نهادها با استفاده از سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام، مشارکت)، تقویت الگوی دینی، افزایش تعامل اجتماعی بین پلیس و شهروندان و تدوین سیاست‌های مرتبط با طراحی محیطی و نظارت اجتماعی می‌توانند از وقوع جرائم پیشگیری کنند.

کلیدواژه‌ها: پیشگیری از جرم، سرمایه اجتماعی، تعامل انتظامی، رسانه‌های جمعی، فراتحلیل.

□ استناد: عشایری، طاها؛ نامیان، فاطمه (بهار، ۱۳۹۸). فراتحلیل عوامل مؤثر بر پیشگیری از وقوع جرم. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*،

۱۱۴(۱)، ۳۳-۵۴.

۱. دکتری تخصصی جامعه‌شناسی. مدرس دانشگاه کاشان. (نویسنده مسئول). رایانامه: t.ashayeri@gmail.com

۲. کارشناسی علوم اجتماعی - پژوهشگری. دانشگاه کاشان. رایانامه: namianfatemeh@gmail.com

مقدمه

بزه‌کاری پدیده اجتماعی- انسانی است که همه جوامع بشری از دیرباز با آن روبه‌رو بوده‌اند، همگام با رخداد بزه و جرم، امر پیشگیری از جرم نیز مطرح شده است. پیشگیری از جرم^۱، راهبرد اصلی سیاست جنایی^۲ برای مهار و مدیریت مسائل مجرمانه (نیازپور، ۱۳۹۳، ص ۲۵) است که قبل از رخداد یک بزه به کار گرفته می‌شود (کلانتری، حیدریان و محمودی، ۱۳۸۹، ص ۵۲) یا راهبردی اساسی در حوزه کنترل اجتماعی^۳ است که دربردارنده مجموعه راهکارهای مستقیم و غیرمستقیم با هدف ایجاد امکانات و موقعیت بازدارنده از وقوع جرم و کج‌روی طراحی می‌شود (علی‌وردی‌نیا، ۱۳۹۳، ص ۱۲). پیشگیری از جرم، جزئی از روش‌های غیرکیفری است که پیش از ارتکاب جرم پیش‌بینی و تدارک می‌شود و هدف آن تحدید موقعیت‌های ارتکاب جرم است (شایگان، ۱۳۹۴، ص ۴۶). علل بروز نابهنجاری اجتماعی در جامعه، انزوای مشارکت مردمی و کناره‌گیری سازوکارهای سنتی پیشگیری از جرم است. نظارت طبیعی، کاهش گمنامی، تقویت نظارت رسمی و غیررسمی و استفاده از نظارت اجتماعی، نقش مهمی در پیشگیری از جرائم دارد (حسینی نثار و قاسمی، ۱۳۹۱، ص ۱). پیشگیری از جرم به‌عنوان راهبرد تهاجمی مبارزه با جرم تعریف می‌شود که در جامعه‌شناسی کلاسیک یکی از شیوه‌های نوین برای اصلاح مجرمان بود که امیل دورکیم آن را مطرح کرد (دورکیم^۴، ۱۳۹۲، ص ۱۴۸ و آزاد ارمکی، ۱۳۹۲، ص ۵۸). به این معنی اصول پیشگیری از جرم از حالتی خشن، مجازات‌محور و سرکوبگرانه به حالتی ترمیمی، اصلاح‌گر و اجتماع‌محور (دیلینی^۵، ۱۳۸۷، ص ۲۱۱) تغییر یافته است. بدون پیشگیری اجتماعی، آسیب‌ها و مسائل اجتماعی گسترش یافته و افزایش جرائم باعث هزینه‌گزار برای نهادهای انتظامی و قضایی و دولتی می‌شود. به این دلیل افزایش آثار جرائم از جمله سرقت، نزاع، قتل، آدم‌ربایی و مواد مخدر و سایر جرائم، باعث شده که نهادهای اجتماعی، مسئله پیشگیری از جرم را در برنامه و اهداف خود قرار دهند. مهاجرت و جابجایی جمعیت، به هم خوردن ساختار فرهنگی، ناهمگونی اجتماعی

1. Crime prevention

2. criminal policy

3. Social control

4. Durkheim

5. Dileini

و قومی، از هم گسیختگی نظام خانواده، بیکاری و کاهش کارایی نهادهای اجتماعی در ارتباط با تربیت و آموزش، باعث افزایش جرائم اجتماعی شده است، در این میان، کاهش عملکرد خانواده و به هم خوردن ساختار آموزشی و تربیتی آن، بیش از همه اثرگذار بوده است. خانواده به عنوان یک نهاد اصلی در جامعه، بخش اعظم رفتارها را بر عهده داشته و هرگونه آسیب در این نهاد، باعث بحران و بی نظمی در اجتماع می شود. به این خاطر، امر پیشگیری از جرم، با تقویت سرمایه اجتماعی، آموزش های اجتماعی، اطلاع رسانی، ایجاد پیوندهای مدنی و تغییر کاربری های محیطی می تواند ریشه ها و علل جرم را شناسایی و کاهش دهد. پیشگیری از جرم یکی از مباحث مهم سازمان های انتظامی، نهادهای اجتماعی و مدنی است تا بتوان جرائم و بزه کاری را در سطح محله، همسایگی و فرامحلی با استفاده از خانواده، انجمن های محلی و نهادهای فعال در حوزه امنیت جمعی به صورت تعاملی کاهش داد. در این ارتباط پژوهش های صورت گرفته درباره پیشگیری از جرم، به روش پیمایش (پرسشنامه - نظرسنجی) به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر آن بوده اند. پژوهش حاضر قصد دارد با استفاده از روش فراتحلیل، پژوهش های پیمایشی حوزه پیشگیری از جرم را یکدست کرده و عوامل مؤثر و مقدار اثر آن را بررسی کند. بر این اساس پرسش اساسی عبارت است از: ۱- چه عواملی بر پیشگیری از جرم مؤثر بوده است؟ و ۲- اندازه اثر پژوهش بر پیشگیری از جرم به چه میزان است؟

مبانی نظری

پیشگیری به معنای رفع، جلوگیری، مانع شدن (رجبی پور، ۱۳۸۲، ص ۷۵)، صیانت و دفع (معین، ۱۳۷۵، ص ۴۳۹) پیش دستی، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن (دهخدا، ۱۳۹۰، ص ۳۱۸) آمده و اولین بار با عنوان جانشین های کیفی استفاده شد (عبدالرحمانی و کشتکار، ۱۳۹۳، ص ۱۴). در جرم شناسی منظور از پیشگیری، پیشگیری از جرم در جامعه است (گسن، ۱۳۸۵، ص ۶۷). پیشگیری از جرم تلاشی است برای استفاده از منابع جامعه برای تغییر شرایطی که مردم مستعد ارتکاب جرم در آن شرایط هستند (بیابانی، ۱۳۹۲، ص ۴۵). هدف نهایی آن، ایجاد

اجتماعی سالم و تلاشی برای درگیرکردن فعالانه تمام بخش‌های جامعه برای پیشگیری از وقوع جرم است (رنجبر و ایرانی، ۱۳۹۰، ص ۳۷ و میرزایی مطلق، ۱۳۸۱، ص ۲۲). راهبرد اصلی پیشگیری از جرم، نظام برنامه‌ریزی است (اشنایدر و کیچین^۱، ۱۳۸۷، ص ۷۳). سازوکار اصلی کاهش جرم در جامعه، رویکرد پیشگیری از جرم است (ذوالفقاری و داودی، ۱۳۹۵، ص ۲۳؛ محمدنسل، ۱۳۹۱، ص ۳۲۸ و کاوه، ۱۳۹۱، ص ۲۱). مجموعه تدابیر و اقدام‌های کنشی، واکنشی پلیس که با حمایت از افراد در معرض خطر (اسماعیلی و کسمایی پور، ۱۳۹۰، ص ۱۱۱)، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی، افزایش هزینه‌های جرم و مداخله پس از وقوع جرم، درصدد پیشگیری از ارتکاب مجدد همان جرم است، پیشگیری انتظامی نامیده می‌شود (ابراهیمی، ۱۳۹۳، ص ۴۵). پیشگیری با ایجاد پیوندهای اجتماعی، پدیداری شبکه پیوندی و فراخوانی اجتماعات محلی و همسایگان، از شیوع جرم ممانعت می‌کند (مرادی‌شهباز، ۱۳۹۱، ص ۸۹ و کتز^۲، ۲۰۰۲، ص ۱۸۳). سرمایه اجتماعی: سرمایه اجتماعی دربردارنده مفاهیمی چون اعتماد، همکاری و روابط متقابل بین اعضای گروه است، به گونه‌ای که گروه را به سمت دست‌یابی به هدفی رهنمون کند که بر مبنای ارزش‌ها و معیار رایج، مثبت تلقی می‌شود. سرمایه اجتماعی به مثابه مؤلفه مهم در پیشگیری از جرم، سازوکاری نوین محسوب می‌شود؛ به عبارت دیگر، ایجاد شبکه اجتماعی فشرده‌ای است که با حفظ نظم اجتماعی، باعث ایجاد حس مسئولیت اجتماعی و تعهد جمعی در افراد در قبال مباحث محیطی می‌شود (پورجعفر، رضایی‌فر و تقوایی، ۱۳۸۹، ص ۷۰). سرمایه اجتماعی با استفاده از «مشارکت، تعهد اجتماعی و وفاداری»، «کنترل خودکارآمدی»، «درک ساختار یا ویژگی‌های سطوح اجتماعی»، «کنش متقابل اجتماعی»، «شبکه‌های اجتماعی و حمایت اجتماعی» و «اعتماد متقابل و انسجام اجتماعی» (هارپر و کلی^۳، ۲۰۰۳)، بسترهای جرم را از بین برده و یا به گفته هیرشی، سرمایه اجتماعی نوعی عامل بازدارنده است که به دو نوع بازدارندگی درونی (تقید درونی) و بیرونی (آگاهی و آموزش اجتماعی) تقسیم می‌شود (سلیمی و داوری، ۱۳۸۸، ص ۲۱).

عوامل محیطی: پلیس در برقراری امنیت محله‌ها بر این باور است که غفلت‌های کوچک مقیاس،

1. Schneider and Kichin
3. Harper & Kelly

2. Katz

همچون برجای گذاشتن یک پنجره شکسته و تعبیه نشده، گویای پیام زوال و بی تفاوتی است و این مسئله باعث جرم و جنایات بزرگ تری نظیر شیوع سرقت، نزاع، قتل، ناامنی و خشونت می شود. این نظریه بر اهمیت حیاتی حفاظت از محیط به عنوان شاخصی فیزیکی برای سطوح همبستگی و انسجام اجتماعی و کنترل غیررسمی تأکید کرده است (دیلینی، ۱۳۸۷، ص ۱۶۵). پژوهش ها نشان می دهد که بی نزاکتی محله یکی از عوامل اصلی جرائم خطرناک است. در مناطقی که با فقر نظارت طبیعی مواجه است، جرم فراگیر می شود (دوران و لیس، ۲۰۰۵، ص ۹). می توان با طراحی مناسب محل سکونت و کار افراد، از جرائم ارتكابی در محیط ساخته شده پیشگیری کرد (کراو، ۲۰۰۰، ص ۴۶). این نظریه هدف و تمرکز خود را بر محیط مصنوعی و به عبارتی محیط ساخته شده دست بشر و جرائم مرتبط و شایع در مناطق مسکونی مانند، تخریب و سرقت قرار می دهد، اگر محیط به نحوی طراحی شود که بتواند موجب بهبود یا تقویت جنبه های واپایش و نظارت افراد شود، تعلق ساکنان را به قلمرو خود بالا برده و تصویری مثبت از فضا ایجاد می کند و زمینه پیدایش و شکل گیری فرصت های مجرمانه کاهش خواهد یافت و در نتیجه مجرمان از ارتكاب جرم باز خواهند ماند (کوزنس، ساویل و هیلیر، ۲۰۰۵). استفاده درست از محیط می تواند علاوه بر پیشگیری از وقوع جرم، کیفیت زندگی را بهبود بخشیده و ترس از جرم را کاهش دهد (کراو، ۲۰۰۰، ص ۴۶).

رسانه های جمعی: یکی از موضوعات مهم در مبحث پیشگیری و آموزش، اطلاع رسانی توسط رسانه های جمعی است. نقش رسانه های جمعی، فرهنگ پذیری، آموزش، اطلاع رسانی و ایجاد مشارکت اجتماعی است. رسانه های همگانی، دارای نقش کنترلی هستند، رسانه ها با درج و انعکاس نابهنجاری اجتماعی و عواقب شومی که در انتظار افراد کج رو دارد به طور غیر محسوس، اقدام به کنترل و پیشگیری از نابهنجاری های اجتماعی در جامعه می کنند. رسانه ها از طریق اقتناع پذیری بهتر می توانند در کنترل اجتماعی مؤثر باشند (حبیب زاده، افخمی و نادرپور، ۱۳۸۸، ص ۱۱۶).

دین داری: دین داری عامل مؤثر کاهش ارتكاب جرم است (وولف، ۱۹۹۷، ص ۲۵۴). دین، دین داری و ایمان به خدا، انسان ها را به اجرای قوانین و دوری از بزه کاری و ناهنجاری های اخلاقی

1. Doran & Lees

2. Crowe

3. Cozens, Saville, Hillier

4. Wulff

دعوت می‌کند. در واقع ایمان و دین‌داری، انسان را از درون متحول می‌سازد و نیرویی در نهاد او قرار می‌دهد که او را به سوی خوبی‌ها پیش می‌برد و هر آن به او هشدار می‌دهد تا از گرایش به زشتی‌ها و ارتکاب به جرائم دوری کند (ولیدی، ۱۳۸۸، ص ۴۰). دین به ساختار ارزش‌های اخلاقی شکل می‌دهد؛ در نتیجه برخورداری از تعادل در زندگی و توجه به ارزش‌های اخلاقی که در قالب صفات پسندیده در رفتار افراد بروز می‌کند، به زندگی افراد معنا می‌دهد و از ارتکاب به جرائم جلوگیری می‌کند (عزیزی؛ علی‌پور و نصرالهی، ۱۳۹۶، ص ۱۷۵). مذهب از طریق برقراری یک نظم اخلاقی درونی می‌تواند تدوین قوانین، گرایش به رفتارهای پرخطر را تحت تأثیر قرار دهد (اسمیت^۱، ۲۰۰۳، ص ۲).

نهاد پلیس: پلیس به عنوان نهاد واسطه امنیت، نمایان‌ترین وظیفه‌اش سازمان‌دهی امور انتظامی جامعه به منظور برقراری نظم و امنیت عمومی است، یکی از اقدام‌های مؤثر در راستای تحقق این وظیفه، پیشگیری انتظامی از جرم است. در این حالت پلیس با اتکا بر مشارکت مردمی، نهادهای مدنی و غیردولتی، اعتماد، سرمایه اجتماعی و اجتماع‌های سنتی و محلی، درصد مدیریت و مهار جرم است. هدف اصلی پلیس در این وظیفه، آموزش، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شهروندان و نهادینه‌سازی فرهنگ مقابله با جرائم اجتماعی و پیشگیری از آن است (لاله مازین، ۱۳۹۴، ص ۱۵). پیشگیری انتظامی در واقع حرکت از حالت واکنشی به حالت فراکنشی و پیشگیری است و مهم‌ترین ویژگی آن، کشف الگوها و روندهای جدید یا ناشناخته است. طبق رویکرد جامعه‌محوری، نیروهای پلیس به تنهایی نمی‌توانند روند جرم و بی‌نظمی را مهار، و کنترل اجتماعی را اعمال کنند. آن‌ها برای پیشگیری از جرم و حل مشکلات محلی، به همکاری و کمک گروه‌های اجتماعی و انجمن‌ها نیاز دارند. توفیق در اجرای راهبرد جامعه‌محوری نیازمند افزایش سطح تعامل پلیس با مردم، حضور مشهود پلیس در جامعه و اطلاع‌رسانی به مردم است (طالع زاری، گلدوزیان و ابراهیمی، ۱۳۹۷، ص ۱۵۹). پیشینه تجربی پژوهش در جدول ۱، ارائه شده است.

جدول ۱. پیشینه تجربی پژوهش

عنوان	نویسنده/سال	حجم نمونه	شیوه نمونه‌گیری	روش بررسی
بررسی نقش مؤلفه‌های پیشگیری اجتماعی از جرم در موفقیت پلیس	عبدی و نجفی‌خواجه بلاغ (۱۳۹۷)	۵۰	هدفمند	کمی و کیفی
بررسی عوامل محیطی مؤثر بر پیشگیری از سرقت منزل	عبادی‌نژاد و باهوش (۱۳۹۱)	۸۰	تمام شماری	پیمایش (کمی)
بررسی رابطه مشارکت‌های مردمی و پیشگیری از سرقت خودرو	غلامی و غلامی (۱۳۹۷)	۱۹۳	تصادفی ساده	پیمایش (کمی)
راهبردهای توانمندسازی روسای کلانتری و نقش آن در پیشگیری از جرائم	کاملی و جعفری (۱۳۹۲)	۸۳	تصادفی	پیمایش (کمی)
نقش آموزش همگانی در پیشگیری از جرم	باباییان، کرمی و کفراشی (۱۳۹۱)	۳۸۴	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	پیمایش (کمی)
رسانه‌های جمعی و پیشگیری از جرم	قاسمی و بارسلطان (۱۳۸۹)	۱۲۰۰	طبقه‌ای	پیمایش (کمی)
نقش مؤلفه‌های اجتماعی در پیشگیری از جرائم شهری	عباسی و قربانی‌اصل (۱۳۹۵)	۳۸۱	تصادفی	پیمایش (کمی)
نقش مشارکت نهادهای مردمی در پیشگیری اجتماعی از جرم	حق‌نظری و شایگان (۱۳۹۵)	۱۸۰	تمام شماری	پیمایش (کمی)
نقش تعاملات اجتماعی کارکنان پلیس در مدیریت پیشگیری از جرم	اسدی‌فر؛ ذوالفقاری؛ هندیانی و دعاگویان (۱۳۹۶)	۳۸۴	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	پیمایش (کمی)
بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر تهران.	سیدعلیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵)	۳۸۴	تصادفی	پیمایش (کمی)
نقش مهارت ارتباطی نگهبان محله در پیشگیری از جرم	عبدالرحمانی؛ بیات، طیبی و شیخ‌علیزاده (۱۳۹۶)	۳۸۴	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	پیمایش (کمی)
کاربرد فناوری اطلاعات در پیشگیری از جرم	شاه‌محمدی؛ پوراسدی و تقی‌زاده (۱۳۹۱)	۱۳۵	تمام شماری	پیمایش (کمی)
ارائه الگوی مطلوب پیشگیری انتظامی از جرم	عامری (۱۳۹۵)	۱۱۳	تصادفی ساده	پیمایش (کمی)
نقش طراحی محیطی در پیشگیری از وقوع جرائم شهری	مرصوصی؛ صفرعلی‌زاده و حسین‌زاده (۱۳۹۳)	۳۵۰	خوشه‌ای	پیمایش (کمی)
تحلیل رابطه مؤلفه‌های هویت دینی و پیشگیری از جرم	خسروشاهی و جوادی حسین‌زاده (۱۳۹۵)	۳۷۱	تصادفی طبقه‌ای متناسب	پیمایش (کمی)
الگوی تعامل پلیس و رسانه‌های ارتباط جمعی در پیشگیری از وقوع جرم	کرم‌زاده و عرفانی (۱۳۹۶)	۱۸۳	احتمالی	پیمایش (کمی)
رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم؛ مورد مطالعه شهرستان ملارد	ناصرپیرسرانی؛ شیری و موذن زادگان (۱۳۹۷)	۳۸۲	تصادفی	پیمایش (کمی)
تحلیل جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم	عشایری؛ عباسی، مهدی‌زاده و حاجی‌حسینلو (۱۳۹۵)	۳۸۲	خوشه‌ای	پیمایش (کمی)

روش پژوهش

فرا تحلیل نوعی روش کمی در ترکیب داده‌های پیمایشی است که پژوهش‌های مختلف صورت گرفته در یک حوزه مشخص را سازمان‌دهی و دسته‌بندی می‌کند یا فن آماری است که میزان اثر متغیرهای مشابه دو بار و بیش از دوبار در پژوهش‌ها را بر مبنای مدل هانتر و اشمیت برآورده می‌کند. مراحل فرا تحلیل شامل تعیین عنوان، تنظیم پرسش، تهیه پیشینه، گزینش پژوهش‌های واجد شرایط، استخراج داده‌ها، ارزیابی کیفیت و اعتبار آن و در نهایت ترکیب متغیرها و تفسیر است. این پژوهش به لحاظ پهنه زمانی، محدوده بین سال‌های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۷ بود که تعداد جامعه آماری آن ۳۰ پژوهش و از بین آن‌ها، ۱۸ سند پژوهشی متناسب با ملاک‌های فرا تحلیل کمی (ضریب همبستگی، حجم نمونه، سطح معناداری، کیفیت پژوهش، اعتبار و روایی پژوهش، پیمایش) به‌عنوان واحد تحلیل انتخاب شدند. بعد از دسته‌بندی اولیه مطالعات، سنخ‌شناسی و توصیف آن، در نهایت متغیرهای پژوهش که بیش از ۲ بار در مطالعات تکرار شده‌اند، برای تعیین اندازه اثر و ضریب همبستگی (مدل هانتر و اشمیت)، وارد نرم‌افزار «سی.ام.ای ۲» شدند.

یافته‌ها

الف. توصیفی: بر اساس یافته‌های جدول ۲ و ۳، ۵۰ درصد پاسخگویان را شهروندان، ۴۵ درصد را کارکنان نیروی انتظامی و ۵ درصد را دانشجویان تشکیل می‌دهند.

جدول ۲. اطلاعات عمومی پژوهش‌های پیشگیری از جرم

مصادر	جزئیات	فراوانی	فراوانی معتبر
نوع پژوهش	مقاله	۱۸	۱۰۰
	پایان‌نامه	۰	۰
سال اجرای پژوهش	۱۳۹۷	۳	۱۶/۷
	۱۳۹۶	۳	۱۶/۷
	۱۳۹۵	۶	۳۳/۳
	۱۳۹۳	۲	۱۱/۱
	۱۳۹۲	۱	۵/۶
	۱۳۹۱	۲	۱۱/۱
	۱۳۸۹	۱	۵/۶

ادامه جدول ۲. اطلاعات عمومی پژوهش‌های پیشگیری از جرم

۵/۶	۱	کل کشور	مکان و قلمرو پژوهش
۵/۶	۱	مشهد	
۵۰	۹	تهران	
۵/۶	۱	ساری	
۵/۶	۱	خرم‌آباد	
۵/۶	۱	گیلان	
۱۱/۱	۲	اصفهان	
۵/۶	۱	ملارد	
۵/۶	۱	اردبیل	
۹۴/۴	۱۷	کمی	
.	.	کیفی	
۵/۶	۱	ترکیبی	

جدول ۳. جامعه آماری پژوهش‌های فراتحلیل

درصد فراوانی	فراوانی	گروه مورد بررسی
۵۰	۹	شهروندان عادی
۵	۱	دانشجویان و دانش‌آموزان
۴۵	۸	نیروی انتظامی
۱۰۰	۱۸	مجموع

ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش: ضریب و سطح معناداری متغیرهای پژوهش با پیشگیری از جرم در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ۴. بررسی ضریب و مقدار همبستگی متغیرهای پژوهش با پیشگیری از جرم

شدت	گزارش آماری					نوع اثر	متغیر	
	sig	Z	upper	lower	اندازه اثر			
متوسط	۰/۰۰۰	۷/۱۲۹	۰/۸۸۲	۰/۱۳۲	۰/۳۹۳	تصادفی	انسجام اجتماعی	سرمایه اجتماعی
زیاد	۰/۰۰۱	۳/۵۶۹	۰/۶۲۶	۰/۱۷۴	۰/۵۲۱	تصادفی	اعتماد اجتماعی	
متوسط	۰/۰۲۰	۷/۸۸۷	۰/۵۷۴	۰/۲۹۰	۰/۴۰۷	تصادفی	مشارکت اجتماعی	
متوسط	۰/۰۰۰	۱۲/۷۴۴	۰/۹۴۱	۰/۱۷۱	۰/۳۲۷	تصادفی	حمایت اجتماعی	
متوسط	۰/۰۰۰	۱۴/۴۶۶	۰/۶۹۹	۰/۲۸۶	۰/۳۸۲	تصادفی	اثر کل سرمایه اجتماعی	

ادامه جدول ۴. بررسی ضریب و مقدار همبستگی متغیرهای پژوهش با پیشگیری از جرم

متوسط	۰/۰۰۵	۷/۹۸۵	۰/۵۳۷	۰/۱۴۳	۰/۳۳۶	تصادفی	اعتقادی	دین‌داری
کم	۰/۰۰۰	۳/۲۸۳	۰/۴۹۳	۰/۰۸	۰/۲۹۹	تصادفی	تجربی	
متوسط	۰/۰۰۰	۱۳/۹۵۷	۰/۹۵۱	۰/۲۲۵	۰/۳۹۸	ثابت	مناسکی	
متوسط	۰/۰۲۰	۹/۲۵۱	۰/۷۳۴	۰/۲۷۲	۰/۴۴۱	تصادفی	پيامدی	
متوسط	۰/۰۰۰	۱۰/۲۴۸	۰/۷۴۱	۰/۲۶۷	۰/۳۹۲	ثابت	اثر کل دین‌داری	
متوسط	۰/۰۰۱	۳/۳۹۸	۰/۶۶۳	۰/۱۲۷	۰/۳۲۶	تصادفی	تعامل پلیس با مردم	عوامل انتظامی
کم	۰/۰۰۱	۳/۶۳۶	۰/۵۸۲	۰/۱۷۴	۰/۲۸۰	ثابت	حضور پلیس در اجتماع	
متوسط	۰/۰۰۰	۵/۷۹۱	۰/۵۴۴	۰/۲۹۳	۰/۳۲۷	تصادفی	مهارت ارتباطی روسای کلانتری	
متوسط	۰/۰۰۳	۱۰/۶۳۹	۰/۸۵۶	-۰/۱۸۱	۰/۳۶۹	تصادفی	تعامل اجتماعی نگهبانان محله	
کم	۰/۰۰۰	۱۴/۹۷۷	۰/۸۵۲	۰/۳۸۷	۰/۲۱۷	تصادفی	اثر کل عوامل انتظامی	
متوسط	۰/۰۱۳	۸/۵۳۳	۰/۷۵۲	۰/۱۳۷	۰/۴۷۲	تصادفی	نظارت رسمی	نظارت
کم	۰/۰۰۳	۶/۰۲۵	۰/۸۰۰	۰/۴۷۱	۰/۲۸۰	ثابت	بازدارندگی محیطی	
زیاد	۰/۰۰۱	۱۳/۳۹۷	۰/۸۶۱	۰/۳۲۱	۰/۵۳۵	تصادفی	نظارت غیررسمی	
متوسط	۰/۰۰۱	۲۱/۴۳۹	۰/۹۸۹	۰/۳۹۵	۰/۳۱۶	تصادفی	اثر کل نظارت	
کم	۰/۰۲۱	۳/۲۲۵	۰/۶۳۳	۰/۰۴۹	۰/۲۵۲	تصادفی	تعلق مکانی	عوامل محیطی
متوسط	۰/۰۰۰	۷/۲۲۳	۰/۳۶۲	۰/۱۹۶	۰/۳۸۳	تصادفی	نگهبان محله	
کم	۰/۰۰۴	۲/۳۶۴	۰/۷۵۱	۰/۰۹۱	۰/۲۹۹	تصادفی	فعالیت روزمره	
متوسط	۰/۰۰۰	۵/۳۶۵	۰/۶۱۲	۰/۱۷۶	۰/۳۴۵	ثابت	حفاظت فیزیکی	
زیاد	۰/۰۰۰	۱۲/۹۳۳	۰/۷۶۶	۰/۲۴۰	۰/۵۱۶	تصادفی	ساختار مسکونی	
زیاد	۰/۰۰۰	۱۶/۳۷۸	۰/۹۶۴	۰/۳۲۸	۰/۶۳۱	تصادفی	روشنایی محیطی	
کم	۰/۰۰۲	۱۱/۹۹۷	۰/۶۲۵	۰/۳۳۴	۰/۲۵۹	تصادفی	اثر کل عوامل محیطی	
متوسط	۰/۰۰۰	۱۰/۶۹۵	۰/۸۸۴	۰/۱۴۵	۰/۴۲۷	ثابت	عملکرد مطبوعات محلی	رسانه جمعی
متوسط	۰/۰۰۰	۱۲/۶۳۵	۰/۶۳۱	۰/۲۵۸	۰/۴۱۸	تصادفی	میزان استفاده از شبکه مجازی	
متوسط	۰/۰۰۰	۷/۶۵۲	۰/۶۳۵	۰/۱۳۶	۰/۳۹۹	تصادفی	عملکرد رسانه‌های جمعی	
کم	۰/۰۰۰	۱۲/۶۷۸	۰/۶۹۵	۰/۲۶۴	۰/۲۶۱	ثابت	اثر کل رسانه جمعی	
متوسط	۰/۰۰۱	۱۹/۸۶۲	۰/۸۸۹	۰/۳۹۱	۰/۳۳۹	ثابت	اثر کل پژوهش بر پیشگیری از جرم	

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از وقوع جرم (۰/۳۸۱ = اندازه اثر)، می توان نتیجه گرفت:

- بین متغیر انسجام اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود داشته و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود انسجام اجتماعی در اجتماع، باعث تقویت شبکه های پیوندی شده و اجتماع را نسبت به محیط و محل زندگی متعهدتر می کند. به عبارت دیگر، انسجام تأثیر متوسطی بر پیشگیری از وقوع جرم دارد.

- بین متغیر اعتماد اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز زیاد است. اعتماد اجتماعی بین ساکنان و شهروندان بسترهای همکاری با نهادهای محلی، سرای محله و شکل گیری حس تفاوت جمعی نسبت به سرنوشت یکدیگر را افزایش می دهد و روزه و وقوع جرم را از بین می برد. با حضور اعتماد در بین گروه های اجتماعی، امکان مشارکت و همکاری چند جانبه برای مبارزه با ناامنی و جرائم راحت تر صورت می گیرد.

- بین متغیر مشارکت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. مشارکت اجتماعی در سطح محلی و فرامحلی با تامین منافع جمعی و کاهش هزینه های عمومی برای مبارزه با بزه کاری از جمله عوامل اساسی است، به طوری که با افزایش مشارکت اجتماعی، زمینه پیشگیری از جرم نیز آسان تر و بهتر می شود.

- بین متغیر حمایت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. با حمایت اجتماعی خانواده از یکدیگر و همچنین پشتیبانی ساکنان یک محله از هم، پیوندهای اجتماعی قوی تر شده و باعث جمع گرایی و داشتن حس مسئولیت نسبت به یکدیگر در برابر آسیب های اجتماعی ناشی از جرم می شود.

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل متغیر دین داری بر پیشگیری از وقوع جرم (۰/۳۹۲ = اندازه اثر)، می توان نتیجه گرفت:

- بین دین داری اعتقادی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. بعد دین داری اعتقادی به موضوعاتی همچون رسیدگی به حساب در آخرت، عدالت خداوند و وجود جهانی دیگر اشاره دارد. چنین اعتقاداتی، سنگ بنای نظم اجتماعی را

به واسطه حس وجود نظارت بر اعمال افراد تشکیل می‌دهد و بر پیشگیری از انواع جرائم و آسیب‌ها، اثرگذار بوده و موجب کاهش آن می‌شود.

- بین دین‌داری تجربی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز کم است. بعد دین‌داری تجربی به‌عنوان احساس‌های درونی نسب به اعمال ناشایست (شرم از گناه و حس دیده شدن توسط خداوند، طلب عفو و بخشش) اشاره دارد. احساس دیده شدن توسط یک ناظر به‌عنوان عاملی در پیشگیری از جرم نقش مهمی را ایفا می‌کند.

- بین دین‌داری مناسکی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. دین‌داری مناسکی، یعنی حضور در مراسم‌ها و برنامه‌های جمعی همچون ادعیه، نماز جماعت و مانند آن، به دلیل افزایش حس همبستگی، تعلق‌های گروهی را تقویت کرده و با تقویت چنین حسی، میزان گرایش به جرم کاهش می‌یابد و به‌عنوان سازوکار پیشگیری از جرم شناخته می‌شود.

- بین دین‌داری پیامدی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. دین‌داری پیامدی، بر آثار تجربه‌ها، باورها و اعمال و به‌طور کلی بر نظارت دانش دینی بر زندگی پیروان آیین اشاره دارد. از جمله: احترام به حقوق دیگران، پذیرش مسئولیت‌های عمومی و دینی است که زمینه‌های کاهش و پیشگیری از جرائم را در فرد به وجود می‌آورد.

براساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل متغیر انتظامی بر پیشگیری از وقوع جرم (۲۱۷/۰ = اندازه اثر)، می‌توان نتیجه گرفت:

- بین متغیر تعامل با پلیس و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود تعامل با پلیس باعث می‌شود که ضمن افزایش زمینه همکاری و تعامل دوطرفه، بسترهای وقوع جرم شناسایی و از رخداد آن جلوگیری شود.

- بین متغیر حضور پلیس در اجتماع و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز کم است. رؤیت‌پذیری حضور پلیس در اجتماع، مجرمان را از محیط دور و امکان بزهکاری را کاهش می‌دهد.

- بین متغیر مهارت ارتباطی روسای کلانتری و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. روابط اجتماعی مناسب بین روسای کلانتری با شهروندان منجر به سهولت در برقراری اطلاعات در حوزه جرائم محیطی و شناسایی آن و در نتیجه اقدام به موقع قبل از وقوع آن می شود.

- بین متغیر تعامل اجتماعی نگهبانان محله و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود نگهبان و تعامل بین ساکنان باعث شناسایی و کسب اطلاعات بهتر از محیط شده و مجرمان بالقوه را از محیط دور و زمینه های وقوع جرم را از بین می برد.

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل متغیر نظارت بر پیشگیری از وقوع جرم (۰/۳۱۶ = اندازه اثر)، می توان نتیجه گرفت:

- بین متغیر نظارت رسمی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود نظارت رسمی از سوی نهادهای انتظامی و قضایی باعث می شود که امکان انجام اعمال مجرمانه در محیط نباشد.

- بین متغیر بازدارندگی محیطی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز کم است. طراحی محیطی از جمله فضای سبز، رؤیت پذیری طبیعی، نظارت طبیعی، روشنایی کافی و نبود مانع فیزیکی برای دیده شدن، ضمن ایجاد یک محیط امن، باعث کاهش موقعیت انجام جرم در افراد می شود.

- بین متغیر نظارت غیررسمی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز زیاد است. نظارت غیررسمی از جمله نظارت های محلی، همسایگی، نظارت انجمن های محلی و سرای محله، باعث افزایش تعامل اجتماعی و کاهش جرائم محیطی می شود. بر اساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل متغیر محیطی بر پیشگیری از وقوع جرم (۰/۲۵۹ = اندازه اثر)، می توان نتیجه گرفت:

- بین متغیر تعلق مکانی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز کم است. وجود تعلق مکانی باعث ایجاد وابستگی مکانی شده و این امر هویت مکانی را

- تقویت و فرد را نسبت به محیط خود مسئول تر می‌کند.
- بین متغیر وجود نگهبان محله و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. استقرار نگهبان محله در جامعه باعث کاهش رفت‌وآمد افراد غریبه و شناسایی افراد مشکوک و در نتیجه کاهش انجام بزه می‌شود.
- بین متغیر وجود فعالیت‌های روزمره و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز کم است. وجود فعالیت‌های روزمره به دلیل تعامل با محیط، امکان خطرهای محیطی را کاهش می‌دهد.
- بین متغیر حفاظت محیطی و فیزیکی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود نظارت و حفاظت از محیط و حفظ نظارت و پیگیری و انباشت‌نشدن زباله و دور نگه‌داشتن دوره‌گردها و افراد معتاد، کاهش ناامنی را میسر خواهد کرد.
- بین متغیر ساختار محیط مسکونی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز زیاد است. ساختار محیط مسکونی و نظارت‌های خودجوش، امکان شکل‌گیری جرم را از بین می‌برد.
- بین متغیر روشنایی محیطی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز زیاد است. هرچه سطح روشنایی محیط بیشتر باشد، از جمله نور کافی در معابر، کوچه و خیابان، به دلیل امکان دید کامل، انجام جرم غیرممکن می‌شود.
- براساس نتایج حاصل از جدول ۴ مبنی بر اثر کل رسانه جمعی بر پیشگیری از وقوع جرم (۲۶۱/۰ = اندازه اثر)، می‌توان نتیجه گرفت:
- بین متغیر عملکرد مطبوعات محلی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. فعالیت مطبوعات محلی از جمله روزنامه و شبکه‌های محلی باعث افزایش آگاهی اجتماعی شده و ضمن تقویت دفاع محلی، بسترهای جرم را از بین می‌برد.
- بین متغیر میزان استفاده از شبکه مجازی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد

و شدت این رابطه نیز متوسط است. وجود شبکه‌های مجازی می‌تواند، ضمن اطلاع‌رسانی از محیط و آگاهی‌دهی، مکان‌های جرم‌خیز را شناسایی و از رخداد جرم ممانعت کند.

- بین متغیر عملکرد رسانه‌های جمعی و پیشگیری از وقوع جرم رابطه معناداری وجود دارد و شدت این رابطه نیز متوسط است. رسانه‌های جمعی ضمن آشنا کردن افراد با همدیگر و افزایش آگاهی اجتماعی، باعث کاهش جرم و بزه در محیط می‌شود.

بررسی نقش تعدیل‌گر متغیر جامعه آماری: جدول ۵ اندازه اثر پژوهش‌ها با ورود متغیر جامعه آماری را به تفکیک نشان می‌دهد که سطح اثرگذاری شهروندان بر پیشگیری از وقوع جرم در حد کم، دانشجویان و دانش‌آموزان در حد زیاد و نیروی انتظامی در حد متوسط بوده است.

جدول ۵. نتایج بررسی نقش تعدیل‌گر متغیر جامعه آماری

جامعه آماری	تعداد اندازه اثر	اندازه اثر	مقدار Z	سطح معناداری
شهروندان عادی	۹	۰/۱۳۲	۸/۲۱۵	۰/۰۰۰
دانشجویان و دانش‌آموزان	۱	۰/۳۹۱	۱۸/۰۰۸	۰/۰۰۰
نیروی انتظامی	۸	۰/۲۱۳	۵/۵۱۲	۰/۰۰۰
اثر کل	۱۸	۰/۱۳۲	۱۳/۴۵۱	۰/۰۰۲

بر این اساس می‌توان گفت که دانشجویان و دانش‌آموزان بیش‌ترین سطح تعدیل‌کنندگی را در ناهمگونی بین پژوهش‌ها داشته و در مجموع اثر کل جامعه آماری بر پیشگیری از جرم برابر با ۰/۱۳۲ بوده است که سطح پایینی مطابق اندازه اثر کوهن است.

بحث و نتیجه‌گیری

پیشگیری از جرم، تدابیر لازم برای ممانعت از وقوع جرم و کاهش رخداد جرائم در محیط اجتماعی است که حاصل تعامل بین نهادهای رسمی و غیررسمی است. آمارها حاکی از افزایش نزاع، سرقت، قتل، جرائم جنسی و کلاه‌برداری در طی سال‌های اخیر است. این امر الزامی بودن توجه به پیشگیری از جرم را نشان می‌دهد. پیشگیری از جرم به حالت فراواکنشی (اصلاحی و اجتماع‌محور) تغییر یافته و هدف بیشتر بازگرداندن فرد مجرم به اجتماع و کاهش قابلیت‌های انجام جرم و افزایش ظرفیت اصلاح‌گری است. در ایران پژوهش‌های تجربی نشان می‌دهد که عوامل مختلفی

بر پیشگیری از جرم تأثیر دارد. این پژوهش باهدف دستیابی به جمع‌بندی علمی درباره عوامل اثرگذار بر پیشگیری از جرم، از روش فراتحلیل استفاده کرد. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد: سرمایه اجتماعی، دین‌داری، تعامل انتظامی، نظارت اجتماعی (رسمی و غیررسمی)، عوامل محیطی و رسانه‌های جمعی بر پیشگیری از جرم تأثیر داشته و بیشترین اندازه اثر مربوط به دین‌داری (۰/۳۹۲) و کمترین عوامل محیطی (۰/۲۵۹) است. بر این اساس می‌توان با ایجاد آگاهی اجتماعی و شبکه‌های قوی پیوندی، نوعی حس جمعی نسبت به محیط را امکان‌پذیر کرد که این یافته با یافته‌های پژوهش عبدالرحمانی و همکاران (۱۳۹۶)، شاه‌محمدی و همکاران (۱۳۹۳)، عامری (۱۳۹۵)، مرصوسی و همکاران (۱۳۹۳)، خسروشاهی و حسین‌زاده (۱۳۹۵)، کرم‌زاده و عرفانی (۱۳۹۶)، ناصرپیرسرائی و همکاران (۱۳۹۷) و عشایری و همکاران (۱۳۹۵) همسو است. محیط و سازوکار طراحی آن نقش مهمی در پیشگیری از جرم دارد. ساختار فیزیکی و فرم فضا در چگونگی ایجاد یک فضای قابل دفاع، وجود نظارت طبیعی و تعلق خاطر به فضاها محیطی، از مهم‌ترین ویژگی‌های محیطی برای پیشگیری از جرم است. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های عباسی و قربانی اصل (۱۳۹۵)، باباییان و همکاران (۱۳۹۱) و ناصرپیرسرائی و همکاران (۱۳۹۷) همسو است. پیشگیری از جرم نیازمند حضور فعال پلیس در اجتماع است. پلیس کارآمد، پاسخگو و عملکرد مناسب باعث کاهش جرائم می‌شود. شناسایی محیط‌های جرم‌خیز، نقاط کور و گشت به‌موقع در محله‌ها به‌ویژه مناطق آسیب‌پذیر (حضور ارادل‌واو‌باش و معتادان)، باعث کاهش سطح جرم و ایجاد روحیه اجتماعی در ساکنان برای همکاری با سازمان پلیسی و فعالیت خودجوش در راستای پاک‌سازی محیطی می‌شود. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های قاسمی و بارسلطان (۱۳۸۹)، عباسی و قربانی اصل (۱۳۹۵)، حق‌نظری و شایگان (۱۳۹۵)، اسدی‌فر و همکاران (۱۳۹۶) و سیدعلیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵) همسو است. دین به‌عنوان نیروی وجدان جمعی عامل اصلی کنترل بزه‌کاری و جرائم است. مشارکت در مناسک دینی و مراسم جمعی، همبستگی گروهی برای حفظ نظم اجتماعی و دفاع جمعی را تقویت می‌کند. رسانه‌های جمعی، با توجه به گستردگی، کثرت مخاطب، سرعت انتقال اخبار و اطلاعات، وسعت انتشار و همچنین تأثیری که بر امنیت و ایجاد آن در سطوح مختلف جامعه دارد، تأثیر قابل توجهی

بر پیشگیری از وقوع جرم دارد. رسانه‌ها از مهم‌ترین ابزار نظارتی در جامعه هستند و به‌عنوان چشم جامعه عمل می‌کنند و می‌توانند مراجع کیفری را از مقدمات جرائم آگاه کنند و باعث شوند که جرم در مرحله شکل‌گیری در نطفه خفه شود. رسانه‌ها قابلیت خوبی در این زمینه دارند و می‌توانند موقعیت‌های انتخاب جرم به‌ویژه در جرائم اقتصادی که مبارزه با آن‌ها سخت است را افشا و کمک زیادی به افزایش امنیت اجتماعی کنند. رسانه‌های جمعی همچنین می‌توانند در این راستا از مردم استفاده کنند زیرا مردم به‌راحتی پیام‌ها و گزارش‌های خود را ارائه می‌کنند و در راستای افشای برخی جرائم، آگاهی می‌دهند. رسانه‌ها توانایی حساس‌سازی عموم جامعه نسبت به موضوع پیشگیری از جرم در سطح اجتماعات محلی و ملی را دارند. بر این اساس، رسانه‌ها با افزایش نقش آموزش و اطلاع‌رسانی می‌توانند سهم بسزایی در این زمینه داشته باشند. این یافته با یافته‌های پژوهش‌های عبدی و همکاران (۱۳۹۷)، عبادی‌نژاد و باهوش (۱۳۹۱)، غلامی و غلامی (۱۳۹۷) و کاملی و جعفری (۱۳۹۲) همسو است.

پیشنهادها

- افزایش سرمایه اجتماعی بین شهروندان: سرمایه اجتماعی سازوکار غیررسمی برای مبارزه با ناامنی و وقوع جرم است. بر این اساس تقویت روابط اجتماعی و پیوندهای مردمی، باعث ایجاد دفاع جمعی و کاهش فرصت ورود اشخاص ناشناس و مجرمان به محیط شده و امکان انجام جرم را کاهش می‌دهد.
- ایجاد دفاع جمعی محیطی از طریق شکل‌دهی به کانون‌های جمعی محلی: زنده نگه‌داشتن و احیای کانون‌های محلی فعال، از جمله انجمن‌ها، سرای محله و مکان‌های عمومی، می‌توانند ضمن نگه‌داشتن افراد در کنار هم، باعث شکل‌گیری یک حس جمعی و مسئولیت‌پذیری در برابر سلامت محیطی شده و امکان وقوع جرم را کاهش دهد.
- استفاده از نگهبان محله و افزایش تعامل مناسب بین نگهبان محله و ساکنان: وجود نگهبان محله به‌دلیل فعالیت‌های مستمر شبانه‌روزی و تداوم فعالیت و شناخت محیطی، بسترهای انجام جرم و بزه را کاهش می‌دهد.
- ایجاد منازل و ساختمان‌ها و نهادهایی با دید طبیعی و نظاره‌گر به محیط: طراحی ساختمان‌ها

به‌گونه‌ای که قابلیت دید به اطراف داشته باشد و این امر سطح جرم را به‌خاطر نبود نقاط کور و تاریک و خلوت از بین می‌برد.

- افزایش گشت و حضورپذیری پلیس در محله و نقاط جرم‌خیز: حضور منظم پلیس در نقاط جرم‌خیز، باعث فرار مجرمان و افراد خطرناک از جمله سارقان، معتادان و مانند آن از محیط شده و بستری‌های اقدام به رفتار خشن و وقوع جرم را غیرممکن می‌سازد.

- شکل‌دهی هویت مکانی، تعلق مکانی و ایجاد دل‌بستگی اجتماعی به محیط: بازآفرینی آثار تاریخی از جمله مشاهیر، بزرگان، قهرمانان اخلاقی و اجتماعی، حفظ آثار باستانی، باعث می‌شود ساکنان نسبت به محیط خود هویت یافته و تعلق خاطر داشته باشند و این امر سطح دل‌بستگی نسبت به حفظ سلامت محیط و کوشایی در نظم آن را ایجاد می‌کند.

- کاهش سطح ناهمگونی محله از طریق ثبات سکونتی و حفظ ساکنان در محله: داشتن شناخت یا همسایگی دیرینه، وجود حس عاطفی بین ساکنان و روابط اجتماعی ضمن حفظ ثبات سکونتی و کاهش ناپایداری ساکنان، باعث می‌شود که میزان مهاجرت کمتر شده و به همان میزان، ظهور سرمایه اجتماعی شبکه‌ای، وقوع جرائم را از بین ببرد.

فهرست منابع

- ابراهیمی، شهرام. (۱۳۹۳). *جرم‌شناسی پیشگیری*. تهران: انتشارات میزان.
- اسدی‌فر، محمد؛ ذوالفقاری، حسین، هندیانی، عبدالله و دعاگویان، داوود. (۱۳۹۶). نقش تعاملات اجتماعی کارکنان پلیس در مدیریت پیشگیری از جرم. *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۲(۴)، صص ۷۵-۹۸. قابل بازیابی از: <http://phr.jrl.police.ir/backend/uploads/b028507bd53dcf571dad8fd4bd4acc0e06c0973.pdf>
- اسماعیلی، حبیبه و کسمایی‌پور، حمیده. (۱۳۹۰). بررسی عوامل امنیتی جرم و نقش آن‌ها در پیشگیری از جرم. *فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی*، ۱(۱)، صص ۱۰۳-۱۲۵. قابل بازیابی از: <http://journals.police.ir/backend/uploads/3ba8e431556ba50a323048253e40fc4b79a5012c.pdf>
- آشنایدر، ریچارد و کیچین، تد. (۱۳۸۷). *برنامه‌ریزی شهری برای پیشگیری از جرم*. (فرزان سجودی، مترجم). تهران: نشر میزان.
- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۹۲). *درس‌گفتارهایی درباره جامعه‌شناسی دورکیم و وبر*. تهران: نشر علم.
- باباییان، علی؛ کریمی، ذبیح‌الله و کفراشی، سعید. (۱۳۹۱). نقش آموزش همگانی در پیشگیری از جرم. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، ۷(۲۴)، صص ۹-۳۴. قابل بازیابی از: <http://icra.jrl.police.ir/backend/uploads/18213560f9b9cae9da6da3766aac2dcf642d587f.pdf>
- بیابانی، غلامحسین. (۱۳۹۲). نقش رسانه در پیشگیری از جرم. *فصلنامه رسانه*، ۲۴(۳)، صص ۳۳-۴۳. قابل بازیابی از:

- http://qjmn.farhang.gov.ir/article_53313_4c3348125c1eef1ff050f013e0402a97.pdf
پورجعفر، محمدرضا؛ رضایفر، فاطمه و تقوایی، علی اکبر. (۱۳۸۹). فضای قابل دفاع به عنوان سرمایه اجتماعی در کاهش میزان جرم های شهری و ارتقای امنیت محیطی (با توجه به شهرهای سنتی ایران). *دانشنامه علوم اجتماعی*، (۳)، صص ۶۲-۹۲. قابل بازیابی از: <http://jhs.modares.ac.ir/article-25-11784-fa.pdf>
- حبیب زاده، اصحاب؛ افخمی، حسین و نادرپور، محمدرضا. (۱۳۸۸). بررسی نقش دوگانه رسانه های جمعی در پیشگیری و وقوع جرم. *فصلنامه انتظام اجتماعی*، (۲)، صص ۱۰۶-۱۴۲. قابل بازیابی از: <file:///C:/Users/user/Downloads/4001213880205.pdf>
- حسینی نثار، مجید و قاسمی، علی. (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر با آن در کشور. *چهارمین اجلاس برنامه ریزی و مدیریت شهری*. مشهد.
- حق نظری، محمدرضا و شایگان، فریبا. (۱۳۹۵). نقش مشارکت نهادهای مردمی در پیشگیری اجتماعی از جرم. *فصلنامه پژوهش های اطلاعاتی و جنایی*، (۴)، صص ۳۳-۵۲. قابل بازیابی از: <https://media.farsnews.com/Uploaded/Files/Documents/1396/11/03/13961103001152.pdf>
- خسروشاهی، قدرت الله و جوادی حسین زاده، حسین. (۱۳۹۵). تحلیل رابطه مؤلفه های هویت دینی و پیشگیری از جرم. *پژوهش حقوق کیفری*، (۱۷)، صص ۹۱-۱۲۵. قابل بازیابی از: http://jclr.atu.ac.ir/article_7121_356cbd398db6ca2e11ce3ccf6ef29f7b.pdf
- دورکیم، امیل. (۱۳۹۲). *درباره تقسیم کار اجتماعی*. (باقر پرهام، مترجم). تهران: نشر مرکز.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۹۰). *تحت نامه*. ج ۸. تهران: چاپخانه مجلس.
- دیلینی، تیم. (۱۳۸۷). *نظریه های کلاسیک جامعه شناسی*. (بهرنگ صدیقی و وحید طلوعی، مترجم). تهران: نی.
- ذوالفقاری، حسین و داوودی دهقانی، ابراهیم. (۱۳۹۵). تبیین مرحله اجرا در فرآیند پیشگیری از جرم. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، (۳۹)، صص ۱۳۳-۱۶۶. قابل بازیابی از: <https://media.farsnews.com/Uploaded/Files/Documents/1396/12/14/13961214000040.pdf>
- رجبی پور، محمود. (۱۳۸۲). راهبرد پیشگیری اجتماعی از جرم. *فصلنامه دانش انتظامی*، (۳)، صص ۱-۳۳. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/fa/article/132296>
- رنجبر، علی اصغر و محمد ایرانی، امان. (۱۳۹۰). رسانه و پیشگیری از جرم. *تشریح اصلاح و تربیت*، (۱۱۴)، صص ۳۶-۳۹. قابل بازیابی از: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/888788>
- سلیمی، علی و داوری، محمد. (۱۳۸۸). *جامعه شناسی کج روی*. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- سیدعلیپور، سیدخلیل و نامور صدیقی، کریم. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر تهران. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، (۴۱)، صص ۱۲۳-۱۵۱. قابل بازیابی از: http://journals.police.ir/content.php?pagename=showarticle&request_id=178496&journal_id=35
- شاه محمدی، غلامرضا؛ پوراسدی، محمد و تقی زاده، مجید. (۱۳۹۱). کاربرد فناوری اطلاعات (سامانه جامع رخدادهای انتظامی) در پیشگیری از جرم (مطالعه موردی کوپ استان گیلان). *دانش انتظامی گیلان*، (۹)، صص ۶۶-۸۵. قابل بازیابی از: <http://journals.police.ir/backend/uploads/c0e9f0f930c4b18e8dd80e4004da03bdd3790070.pdf>
- شایگان، فریبا. (۱۳۹۴). نقش نهادهای مذهبی در پیشگیری اجتماعی از جرم. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، (۳۹)، صص ۹-۴۱. قابل بازیابی از: http://cps.jrl.police.ir/content.php?pagename=showarticle&request_id=119342&journal_id=35
- طالع زاری، علی؛ گلدوزیان، ایرج و ابراهیمی، نصیبه. (۱۳۹۷). کارکردشناسی تحولات پلیس در زمینه پیشگیری از جرم.

- مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی. ۴۸(۱). صص ۱۴۵-۱۶۰. قابل بازیابی از:
https://jqclcs.ut.ac.ir/article_67471_40095f3ba9250e94478529104a47d9eb.pdf
- عامری، محمدعلی. (۱۳۹۵). ارائه الگوی مطلوب پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد جامعه‌محوری پلیس. *فصلنامه انتظام اجتماعی*. ۲۸(۲). صص ۶۵-۸۵. قابل بازیابی از:
http://entezami.sinaweb.net/article_38483_94702bcd9c073ce73cc8adc30e0eba50.pdf
- عبادی‌نژاد، علی و باهوش، محمد. (۱۳۹۱). بررسی عوامل محیطی مؤثر بر پیشگیری از سرقت منزل. *فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی*. ۴(۳). صص ۱۲۵-۱۰۵. قابل بازیابی از:
http://entezami.sinaweb.net/article_5181.html
- عباسی‌اسفنجیر، علی‌اصغر و قربانی‌اصل، ولی‌الله. (۱۳۹۵). نقش مؤلفه‌های اجتماعی در پیشگیری از جرائم شهری (سرقت و مواد مخدر): نمونه موردی منطقه سه شهر ساری. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*. ۶(۲۰). صص ۱۵۷-۱۸۶. قابل بازیابی از:
<http://ensani.ir/file/download/article/20170215114344-9755-144.pdf>
- عبدالرحمانی، رضا و کشتکار، رسول. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر تعامل برون‌سازمانی روسای کلانتری در پیشگیری از جرائم در شهر کرمانشاه. *فصلنامه مدیریت انتظامی*. ۹(۳). صص ۴۱۴-۴۴۱. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=317747>
- عبدالرحمانی، رضا؛ بیات، محمدکریم؛ طیبی، ابراهیم و شیخ‌علیزاده، مجید. (۱۳۹۶). نقش مهارت ارتباطی نگهبان محله در پیشگیری از جرم. *فصلنامه دانش انتظامی البرز*. ۵(۱۵). صص ۷۳-۸۷. قابل بازیابی از:
<http://alborz.jrl.police.ir/backend/uploads/95255d930a8fe294da292d941e5db0a8ba04928a.pdf>
- عبدی، رمضانعلی؛ عبدی، توحید و نجفی‌خواجه‌بلاغ، عسگر. (۱۳۹۷). بررسی نقش مؤلفه‌های پیشگیری اجتماعی از جرم از نظر اسلام در موفقیت پلیس. *مطالعات امنیت اجتماعی*. ۵(۴). صص ۵۵-۹۷. قابل بازیابی از:
<http://journals.police.ir/backend/uploads/369aa761df85884e952980df771e5619aebbcd91.pdf>
- عزیزی، بیستون؛ علی‌پور، عثمان و نصرالهی، احمد. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط دین‌داری با ارتکاب به جرم در میان جوانان ورزشکار. *فصلنامه علمی-ترویجی در حوزه اخلاق*. ۷(۲۷). صص ۱۶۳-۱۷۸. قابل بازیابی از:
http://akhlagh.morsalat.ir/article_64899_1ea730a8e38f9c8edbe939a66248a42b.pdf
- عشایری، طاهّا؛ عباسی، الهام، مهدی‌زاده اردکانی، محمد و حاجی‌حسینلو، سجاد. (۱۳۹۵). تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم؛ مورد مطالعه: استان اردبیل. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*. ۱۱(۴). صص ۵۳۱-۵۵۱. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=316741>
- علیوردی‌نیا، اکبر. (۱۳۹۳). مدیریت پیشگیری از جرم در ایران. *فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان*. ۲(۸). صص ۳۷-۵۸. قابل بازیابی از:
http://www.jmsp.ir/article_7769_21a4d0d4eef8009a1eba48887956fcd2.pdf
- غلامی‌زرینی، محسن و غلامی، احسان. (۱۳۹۲). بررسی رابطه مشارکتهای مردمی و پیشگیری از سرقت خودرو. *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*. ۱۳(۳). صص ۱۴۱-۱۶۰. قابل بازیابی از:
<http://icra.jrl.police.ir/backend/uploads/760ac07e86bbdefa45c92b5468544d2533e74d7f.pdf>
- قاسمی، محمد و بارسلطان، سیده‌رویا. (۱۳۸۹). رسانه‌های جمعی و پیشگیری از جرم (با تأکید بر برنامه‌های تلویزیون پلیسی). *فصلنامه نظم و امنیت انتظامی*. ۳(۳). صص ۶۵-۸۸. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=177834>
- کاملی، محمدجواد و جعفری‌خیرخواه، محمدرضا. (۱۳۹۲). راهبردهای توانمندسازی مدیریتی روسای کلانتری‌های تهران بزرگ و نقش آن در پیشگیری از جرائم. *پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی*. ۲(۲). صص ۱۱۵-۱۳۴. قابل بازیابی از:

<https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=208723>

کاوه، محمد. (۱۳۹۱). *آسیب شناسی بیماری های اجتماعی*. تهران: نشر جامعه شناسان.
کرم زاده، اسماعیل و عرفانی، سهراب. (۱۳۹۶). الگوی تعامل پلیس و رسانه های ارتباط جمعی در پیشگیری از وقوع جرم و نقش آن در احساس امنیت. *فصلنامه امنیت ملی*، ۷(۲۴)، صص ۸۱-۱۰۶. قابل بازیابی از:
http://ns.journals.sndu.ac.ir/article_202_d51c86fedc2ac07980c5ba5801abdf2b.pdf

کلانتری، محسن؛ حیدریان، مسعود و محمودی، عاطفه. (۱۳۸۹). ایمن سازی فضای کالبدی شهرها در برابر بزه کاری با استفاده از راهبردهای پیشگیری با طراحی محیطی. *فصلنامه دانش انتظامی*، ۱۲(۳)، صص ۵۱-۷۴. قابل بازیابی از:
<https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=153409>

گسن، ریموند. (۱۳۸۵). *جرم شناسی کاربردی*. (مهدی کی نیا، مترجم). تهران: چاپخانه علامه طباطبائی.
لاله ماژین، بهروز. (۱۳۹۴). رویکردهای پلیس در پیشگیری انتظامی از جرم. *فصلنامه دانش انتظامی بوشهر*، ۱۷(۵)، صص ۱۷-۱۱۱. قابل بازیابی از:
<http://icra.jrl.police.ir/backend/uploads/5afa3aea75d15aac6f41fcde37f2b8b6eac8b53d.pdf>

محمدنسل، غلامرضا. (۱۳۹۱). *پلیس و پیشگیری از جرم*. تهران: نشر میزان.
مرادی شهباز، نسرين. (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در شهر یاسوج. *دانش انتظامی کهگیلویه و بویراحمد*، ۸(۵)، صص ۵۳-۸۴. قابل بازیابی از:

http://si.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&request_id=19990&journal_id=56
مرصوصی، نفیسه؛ صفرعلی زاده، اسماعیل و حسین زاده، رباب. (۱۳۹۳). نقش طراحی محیطی در پیشگیری از وقوع جرائم شهری؛ مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر اصفهان. *دو فصلنامه پژوهش های بوم شناسی شهری*، ۵(۲)، صص ۱۱۱-۱۲۴. قابل بازیابی از:

http://journals.pnu.ac.ir/article_1260_5b44cb96cc3166e29b24b73dde3229a3.pdf
معین، محمد. (۱۳۷۵). *فرهنگ فارسی*. تهران: انتشارات سپهر.
میرزایی مطلق، عبدالله. (۱۳۸۱). نقش پلیس در کاهش و افزایش جرم در لرستان. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق.

ناصرپیرسرائی، آرش؛ شیری، عباس و مؤذن زادگان، حسنعلی. (۱۳۹۷). رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم؛ مورد مطالعه شهرستان ملارد. *مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۵(۱)، صص ۴۲-۲۵. قابل بازیابی از:
https://jscm.ut.ac.ir/article_65767_90fd431f1defccad3c5d60f0cf015bb9.pdf

نیازپور، امیرحسین. (۱۳۹۳). اساسی سازی حقوق پیشگیری از جرم در ایران. *فصلنامه پژوهش حقوق کیفری*، ۲(۶)، صص ۹۱-۱۱۱. قابل بازیابی از:

http://jclr.atu.ac.ir/article_662_8dd4ce0c879d6c0f9734ec73dacf2a24.pdf
ولیدی، محمد صالح. (۱۳۸۸). پیشگیری از جرم در آموزه های اسلامی. *مطالعات پیشگیری از جرم*، ۴(۱۱)، صص ۴۴-۲۷. قابل بازیابی از:

<http://journals.police.ir/backend/uploads/f2b570f8408063c4d5fb0a4500d05a374069daa3.pdf>

Cozens, P. M, Saville, G. Hillier D. (2005). Crime Prevention through Environmental Design. *Property management*, 23(15). Retrieved from: https://espace.curtin.edu.au/bitstream/handle/20.500.11937/19408/131503_CPTED-REVIEW-2005-prepublication.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Crowe, T (200), *crime prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural*

- Design and Space management Concepts*. 2nd Edition. Butterworth Heinemann Oxford.
- Doran, B.J. & Lees, B.G. (2005). Investigating the Spatiotemporal Links between disorder, Crime, and the Fear of Crime. *The Professional Geographer*, 57(1), pp.1-12. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/296616692_Investigating_the_spatiotemporal_links_between_disorder_crime_and_the_fear_of_crime
- Harper, Rosalyn. & Maryanne Kelly. (2003). *Measuring Social Capital in the United Kingdom*. Kingdom: Office for National Statistics.
- Katz, Rebecca. (2002). Re-examining the Integrative of Policing? British of Crime. *western criminology Review*. 4(1). Retrieved from: http://www.westerncriminology.org/documents/WCR/v04n1/article_pdfs/katzarticle.pdf
- Smith, C. (2003). Theorizing religious effects among American adolescents, *Journal for the scientific study of religion*, (42). Retrieved from: https://csrs.nd.edu/assets/50016/theorizing_religious_effects_among_american_adolescents.pdf
- Wulff, D, M. (1997). *Psychology of Religion: Classic and Contemporary Views*, New York: John Wiley.

Archive of SID